

Golobje.

Pripovedovanje. Spisal Franc Bregar.

Lansko leto sem še meseca avgusta bil obsojen ostati v Ljubljani, in kadar sem šel mimo kolodvora, se mi je milo storilo. Tisti ljudje sicer, ki z malomarno kretnjo, a občudovanja pričakujočim pogledom naznanjajo, da pojdejo v enem tednu „na deželo“, in potem tri dni spravljajo v kovčege flanelne obleke, trnke, žepne kozarce in Bog vedi kaj še vse — saj ste vi o tem nemara bolj poučeni kot jaz — niso vam nič bolj zopni kot meni. Razen tega postane Ljubljana šele poleti mesto: pusta, na dolžino in širjavo neskončno raztegnjena, obupno nesrečna — z eno besedo, taka, kakor bi moralo biti vsako mesto, in kdor jo ljubi, jo mora še bolj ljubiti tedaj, ko srečuje na ulicah razoglave ljudi, slabotnih, potnih las, polzastrih pogledov, trudne, izmučene in zdolgočasene do smrti. Toda nekaj popolnoma drugega je, če niste nikoli varni, da vas ne ustavi znanec na cesti in razburjen popraša:

„In kaj ti misliš o naši struji?“

„Kaki struji?“ se začudite malo nevoljni, kajti s podobnimi vprašanji so vas morili vso toplo jesen, vso svežo zimo in vso solnčno pomlad.

„Kaj ne veš, človek božji? Moderni umetnosti bomo vrat zavili ... čisto enostavno vrat zavili!“

Vam je že beseda „moderna umetnost“ zoprna, ker veste, da ni ne stare, ne nove umetnosti in da se Sofokles le v toliko razlikuje od Shakespeareja, ker je kodrasti Grk nosil hlače, dočim se je preljudi Anglež odeval v togo — ne, narobe bo nemara, toda to slednjic nič ne de — a v tistem trenutku, ko vas znanec napade na cesti s svojo strujo, ste skoro pripravljeni do smrti braniti moderno umetnost. Če ste neprevidni in premalo izkušeni ter razodenete, da ste siti struj ali da ne verjamete v to posebno strujo ali da ne zaupate struji sploh ali nikomur ne namerjate vratu zaviti, tedaj bi bilo bolje, da bi se nikoli ne bili rodili. Zato boste previdno in zamišljeno odgovorili:

„Da, da. Vem. Sem nekaj slišal. Stvar je izborna. Sem že zdavnaj mislil na to.“

„Izvrstno!“ bo vzkliknil znanec. „Nate sem se najbolj zanašal. Kdaj prideš k meni, da se pomeniva?“

„Jaz sem ti vedno na uslugo,“ pravite in si mislite: „Vrag ti bodi na uslugo!“

„Ti si zlat dečko. Zvečer pridi; do osmih te bom čakal.“

„Pridem, gotovo pridem,“ porečete in se na tihem zarotite, da vas ne bo.

Tako ste srečno opravili; kajti ko se poslovite od prijatelja in se oddaljite za pet korakov, se bo on še enkrat obrnil, vas poklical in se zasmejal, očitno vesel nove besede:

„Mi jim čisto hladnokrvno vrat zavijemo, in potem naj se postavijo na glavo zaradi mene! — Na zdravje!“

Tudi vi se nasmejete, nato zakolnete, če ste nagle jeze, in zahrepenite v tiho hribovsko vas, boječe stisnjeno na gorskem slemenu, varno naslonjeno ob hrib v ozadju, med planinskimi travniki in gozdovi, kjer raste bukev, smreka in macesen; pomislite na one močne roke, ki kosijo po teh strmih travnikih, ona sklonjena pleča, ki nosijo visoko naložene koše dehteče mrve, na one gibčne pesti, ki vihte sekira v gozdu, na gosto senco pod staro hruško, na dišečo pipo, na pesem, ki leti čez hrib in dolino, kakor jo nese močni glas in kakor jo poje pošteno srce — vse to premislite in pregledate in nato sklenete, naj si struje in njih bojevniki pomagajo sami, kakor vedo in znajo, kajti vi se obrnete na kolodvor in se odpeljete, če le veste kam.

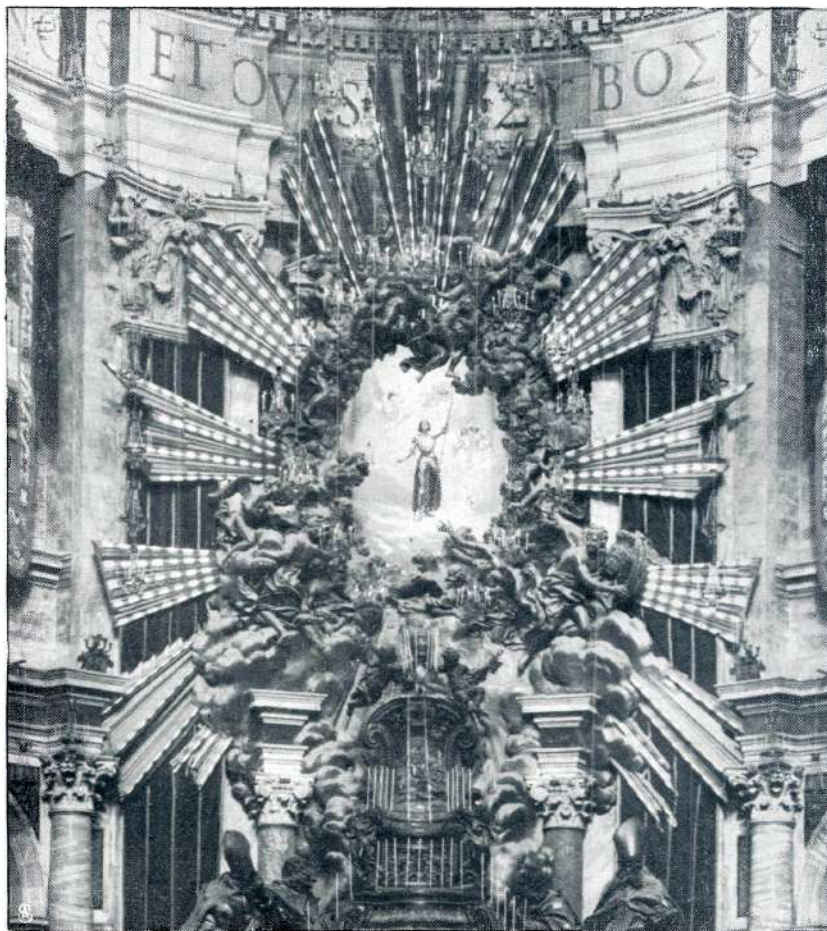
Jaz sem lansko leto k sreči vedel kam, toda ko bi se pred dvema leti ne bil oženil prijatelj Strah, bi bil resnično v zadregi. Ko se je profesor Strah poročil, so nekateri dejali, da je „dobro zadel“, in so si mislili, da se bo kesal; drugi so trdili, da si je „privoščil veliko neumnost“, in so ga zavidali; bilo pa je nekaj tudi takih, ki so menili, da je „razumen človek“, s čimer so hoteli reči, da je sebičen. On sam je odgovarjal s tisto hladno, preprosto, skoro predrzno odkritosrčnostjo, ki ga je priljubljala povsod, razen pri ženskah, da si je po gostilnah pokvaril želodec, da si je priženil lepo vilo in čedno posestvo in da splošno vedno ve, kaj dela. In v tem bi mu skoraj morali pritrčiti. Kar se tiče njegove gospe, je težko kaj reči, ker je znano, da se ni v tem vprašanju niti na najbahatejše strokovnjake brezpogojno zanesti, in jaz rad in brez sramu priznavam, da mi tu ne gre sodba. Vendar mi pa bodi dovoljeno omeniti, da je imela nenavadno visoko čelo, nepravilen obraz, toda zelo razumne oči, kot jih še menda nisem videl enakih. O profesorjevi vili na Dolenjskem pa menim, da smem izpregovoriti veljavno besedo, in pravim: V tej hiši bi hotel rojen biti, živeti in

umreti. Stala je na prisojnem hribu — niti na hribu ne — na nizki ravani, svetla, zamišljeno se smehljajoča, kadar jo je obsevalo sonce, mirna, varna, topla, kadar je preko pokrajine vihrala zamolklo tuleča nevihta, in če bi vi, ki je ne poznate, kdaj proti večeru odprli okno na nje verandi, ko lahno-rdeča, lahnozelena sinjina dolenskega neba namaka mirne, zaspano položne dolenske griče in resne, okrušene razvaline starega gradu tam na jugu, stavim, da bi pomeknili široki, pleteni stol bliže k oknu, sedli, se naslonili z desnico in podprli glavo ter se brezmiselno zamislili v ta lepi dolenski večer na cele ure, kot sem se mnogokrat tudi jaz, zamislili se v vitko reko, v rose žejne travnike, v žareča polja in zlasti v svetli mrak neba, srce pa bi vam iskalo mirnega čuvstva, ki ga ni še nihče označil s pravim imenom in ki je najbolj podobno veseli hvaležnosti. Dolenski večer je prečuden...

Ne. Niti besedice več o tem. Namenil sem se pripovedovati o golobih in sem sedaj po ovinkih prišel šele do profesorja. Toda poezija je moja slabost — kakor je rekel pesnik uredniku, kar mu je ta rad pritrtil — in čeprav si prisegam pri vseh Olimpčanih, da se ne bom več ukvarjal s to rečjo, me vendarle včasih premaga slaba navada. Sedaj pa urno k profesorju in nato h golobom!

Za človeka, bolnega od ostrega mestnega vonja, od plehke učnosti in zveržene poezije, od gibčne mestne duhovitosti in visokih misli, od vsega tega nenaravnega, bedastega mestnega življenja, je bila profesorjeva vila in njegova družčina kakor zdravilo. Miren, domač, prostodušen, kakor je bil, je sovražil vse diskusije in se je skoro nevede nagibal k resnici, vsled česar se je bilo z njim zelo težko zaplesti v prepir. Znal je govoriti z nekim važnim poudarkom o najneznatnejših stvareh, kar tako olajša občevanje in medsebojno združuje, ter znal molčati, ne da bi spravil človeka v zadrego, in ko sva marsikateri večer molče presedela po celo uro na verandi, kadeč in leno zamišljena Bog ve kam, sva si pri slovesu z nasmehom voščila lahko noč, kot dva mladeniča, ki sta si pozno v mrak razkrivala sladke skrivnosti nemirnega srca.

Ko sem lansko leto pozno popoldne potrkal na njegova vrata, se je odzval iz sobe s svojim silnim, globokim glasom, kakor bi odganjal tatove in ne sprejemal goste. Nato sem zagledal njegov lepi, tridesetletni obraz globoko sklonjen nad papirji pri mizi ob oknu; potem je zagodrnjal nekaj popolnoma nerazumljivega o ljudeh, ki se spomnijo na Dolensko šele takrat, ko jim v Ljubljani vro od vročine možgani, zapisal še eno besedo in mi podal roko ter s strašnim glasom mesto pozdrava zakričal:

PROSLAVA DEVICE ORLEANSKE V CERKVI SV. PETRA V RIMU

„Rozamunda!“

Na ta precej nenavadni klic je prihitela v sobo gospa, vsa preplašena, in... no, kaj?... čez dobro uro smo sedeli na verandi pri večerji in čez tri dni so bile pozabljene vse drobne ljubljanske bolečine.

Tam torej in takrat sem izvedel povest o golobih.

* * *

Ali se smem na vas zanesti? Ali ljubite golobe, in če jih ljubite, ali ste opazili, da je v golobu nekaj čisto posebnega, česar nima noben drugi ptič, nekaj popolnoma golobjega? Dejal bi skoro, da ima golob vse slabe in vse dobre lastnosti prijaznega, ljubeznivega, malo razvajenega človeka; pa če ga gledate zjutraj, ko še polzaspan pristopica iz gnezda, sede na streho, nagne glavo in z naslado izteguje sedaj desno, sedaj levo perut, kakor človek, ki je ob pozni uri vstal in sedaj dviga, širi roke ter z nasmehom čuti, kako mu še po vseh žilah plapolja sladka, nočna lenoba; ali če ga pogledate tedaj, ko s svojim krotkim, mirnim očesom zre na široke prsi, kovinasto se lesketajoče v solncu, in si počasi s kljunom urejuje peresce za perescem, kakor mladenič, ki stoji napol v strahu, napol v upu z glavnikom pred ogledalom; ali tudi tedaj, ko dvorljivo hodi na dvorišču krog golobice, nemirno in naglo obrača glavo in ji hiti dopovedovat nekaj zabavnega in smešnega, dočim ga ona vljudno, toda precej mrzlo in malomarno — skoro preko rame — pogleduje; če ste kdaj tako opazovali golobe, in če se vam je zahotelo, da bi prijeli to drobno, plašno stvarco v roke, čeprav samo zaradi slasti, ki jo občuti dlan, ko drvi preko mehkega, svilnatega perja, in da bi začutili pod prsti naglo vtripanje prestrašenega golobjega srca, tedaj boste verjeli profesorjevi povesti.

Jaz ji verjamem, ker sem že od mladega rastel skupaj z golobi. Videl sem premnogo parov, ki so znašali svoje prvo gnezdo, in čakal, da so njih pravnuki valili in skrbeli za lepi zarod do neštetihih kolen. V onih starih, dobrih časih, ki so minili, da se nikoli več ne vrnejo, in ki se jih mi mlajši spominjamo samo kakor v snu, ker so se takrat že nagibali k zatonu z žalostno, krvavo zarjo, označujejo hudo dobo, zapisano samo še v starih povestih in starih spominih, da si z njimi stari ljudje motijo in varajo v dnevih bede otrpla, preživela srca, ki se ne morejo sprijazniti z mislijo: minila je stara slava, umrl je lepi čas, in ki se ne znajdejo v vihpravem drvenju novega življenja; v onih dobrih časih se je zaplodilo pri našem starem očetu golobov brez broja — nikomur ni nihi na misel prišlo, da bi jih štel. Poleg velike hiše, kjer je bila bogata trgovina starega očeta, je namreč stalo na dvorišču majhno poslopje, sezidano Bog ve čemu, odločno gostačem, ki so prihajali z visoko naloženimi vozovi razbitega pohištva in se čez leto in dan zopet selili, opravičevaje se, da jim ni mogoče plačati stanovanja. A kaj je bilo v onih dobrih časih staremu očetu za denar, tedaj, ko so polja sama rodila, ko se je trta cedila medu, da so si trgači ob trgatvi lizali prste, ko je napravil v prodajalni tri dovtype in pri tem zaslužil desetak? Tedaj je naš ded hodil

vesel in gosposki po trgu s tistim svojim dolgim togim korakom, po katerem ga je poznal vsak otrok, visok in postaven, lepega, moškega lica, poštenega pogleda, v katerem je vedno dremala šala in naganjivost. Župniku se je še odkril, toda prijateljsko in zaupno, a sodniku le tedaj, če je sam prvi posegel po klobuku, sicer je pa menda vse ljudi tikal. Vrata na dvorišče so bila vedno nastežaj odprta in ni bilo skoro dne, ko niso privihrali v goste iskri konji z lahko kočijo, polno žejnih in lačnih, veselih ljudi. Tedaj se je ded zasukal na peti, začel razgrajati v hiši s svojim mogočnim glasom, vpil nad hlapci na dvorišču, da so tekali zbegani krog vprege in bili drug drugemu na poti, skočil k vozu in pol vlekel, pol dvigal goste iz kočije, starejšim stiskal roke in jih tolkel po rami in plečih, mlajše ščipal v lica in kričal, kričal do hripavosti brezsmiselne besede, bučno odpiral hišna vrata, rinil goste v sobo, prekucaval stole, tolkel po mizi, dokler ni bilo na njej ogromne steklenice starega vina, in potem šele, ko se je v kozarcih lesketalo sladko zlato, se je oddehnil in obmolknil, da gostje povedo, kdo so in čemu so prišli. Pravzaprav pa mu ni bilo veliko na tem, da izve, kdo so, ker je to sproti pozabljal, in čemu so prišli, tega gostje sami navadno niso vedeli: prišli so, se napili in naveselili, pozno v noč ali malo pred zarjo ali pa tudi šele drugi dan zopet odvihrali, široko vihteč biče in močno nategovaje vajeti, da so lepi konji visoko dvigali široke vratove in kot besni divjali skozi ulice, nevarno zanašaje lahko kočijo krog voglov. V fistihi dobrih časih je naše sorodstvo bilo vejnato in tisočlisto kakor star, grčav hrast, ki še v svojem drugem stoletju poganja zdrave mladike (sedaj je le še kot brezplodna vrba ob umazanem potoku, ki se ji že suši zadnja korenina v peščenih tleh), in stari oče je sprejemal in gostil strice, botre, bratrance, tete, ujce, sestrične in prijateljev brez števila, ki ni nikoli prej slišal o njih. Ko so sedali na vozove in se hoteli zahvaljevati ali kaj, se je ded smehljaj, ves razigran in malo omoten:

„Ah, kaj boš s tem! Danes ste prišli vi k meni, jutri jaz k vam, če me bo volja. Poženi in srečno vozi!“

A komaj se je voz premaknil, se je naenkrat domislil, ga zopet ustavil in začel vpiti nad dekle:

„Julka, da bi te komar pičil! Kaj ne veš, kako je navada pri nas! Kaj bomo ljudi žejne gonili iz hiše?“

In uboga Julka, vsa trudna od silne postrežbe, že nevoljna in začudena nad nečloveško žejo teh ljudi, ki so ves dan pili kot voli, teče s steklenico in kozarci ter jih deli med goste na vozovih. Toda ded se iznova ujezi in razgraja:

„Kaj boš s kozarci? Manira si jih je izmislila in ne žejni ljudje. Ob tla z njimi, kdor je pameten!“

In že je zažvenketalo lepo, tenko steklo ob kamen, da se konji plašijo, mlajši gostje, močno veseli, posnemajo deda, starejši se muzajo ali hrupno smejejo in potem kroži steklenica od roke do roke, od ust do ust in staro vino teče obupno v brezdanja grla.

Tako je gostil naš ded sorodnike in prijatelje. Pa ne samo teh. Shramba in klet je bila vsakemu odprta, čeprav ni mogel obljubiti, da poplača sprejem z vabilom; in kadar je prišel v hišo popoten človek, mu niso pokazali vrat, dokler se je pametno obnašal; ko je vesel odhajal, je ded še kričal za njim:

„Srečno hodi, in kadar prideš zopet mimo, se oglasi!“

Samo to je rekel, toda pogled mu je še govoril:

„A če me srečaš na cesti, se odkrij in me pozdravi!“

Tako je bilo v tistih starih časih, ki se jih mnogi še prav dobro spominjajo, in jaz sam vidim še kot skozi meglo ono lepo, bogato hišo, polno hrupnega veselja. Že mnogo let pozneje, ko sem bil študent, me je enkrat ustavil star prijatelj mojega deda in mi dejal:

„Da, da. V tisti hiši se je spilo več vina kot vode. Kaj se hoče? Vse mine.“

Jaz sem se na te besede naglo prestopil, da zakrijem svoje strgane črevlje, globoko zardel, in menim, da sva se ujela v mislih . . .

Toda kaj vse to vam mar, ki ste se pripravili, da poslušate povest o golobih? Tudi so ti spomini bolj žalostni kot veseli; res, govorimo rajši o golobih!

Pod streho tistega malega poslopja na dvorišču mojega deda, o katerem sem prej govoril, je bilo kraljestvo golobov. Kolikokrat sem v otroških letih splezal naskrivaj po vegasti lestvici gor, oprezno odrinil stara vrata in boječe stopil v to skrivnostno-tiho golobjo hišo! V prvem hipu, ko sem prišel s solnca v mrak podstrešja, ki ga je razsvetljevalo samo majhno okence s pročelja in slabotna luč, svetlikajoča se v dolgih, ozkih trakovih skozi špranje vrat, nisem razločil skoro ničesar, le nenavadno oster duh me je zaščegetal v radovednem nosu. Obenem se je bosa noga lahno vdrla v mehko plast na tleh, kopičeno skozi več kot pol stoletja, spomin že davno izumrlih golobjih rodov. Nato je zašumelo iz vseh kotov kakor veter, široki samci in vitke samice so prestrašeni prhutali okrog okna in bežali iz mirnega doma, potem je pod streho vse kakor izumrlo in le odzunaj je bilo čuti, kako samice hitro, žalostno grulijo, dočim se samci oglašajo jezno, odločno in v preslednik.

Jaz sem počenil, se stisnil v kot in čakal.

Ko se je privadilo oko teme in uho globokega molka, sem jel razločevati gnezda in bele pare drobnih jajčec v njih in negodne, z rumenim puhom za silo porasle mladiče; vroči, zatohli zrak podstrešja je lahko trepetal njihovega žalostnega cviljenja. Nekaj težkega, dušečega je v takem brezskrbnem, bogato obljudenem kraljestvu, ko vanj nenadoma pridere močan sovražnik, ko zbeži vse, kar je odraslega in močnih kril, zdoma, ter ostanejo le nagi mladiči, nemočno ležeči v gnezdih, s široko zevajočimi kljuni, plašno pogledujoči v temo, polno groze in neslutnih nevarnosti — in nehote sem jel zadrževati dih. Čez nekaj trenutkov se je prikazal na oknu prvi golob, tako širok, da je zaslonil skoro vso odprtino, se ozrl na levo in desno po podstrešju, zagrulil z globokim, raskavim glasom in se nato varno približal svojemu gnezdu. Za njim so prihajali drugi, oprezni, previdni, nezaupljivi . . . malo za tem se je ves globnjak zopet razživil in jaz sem napel ušesa.

Ponavadi me je ravno tedaj začela klicati stara mati. Slišal sem jo, stoječo pred hišnimi vrati, kako vpije preko dvorišča vedno z višjim glasom, s tistim svojim zvenečim glasom, ki sem že po njem vedno spoznal, ali je treba hiteti ali ne, ali bo treba na delo ali v kuhinjo po kos kruha, obilno namazanega z medom. In ko sem se bil že skoro odločil, da stopim z ljubljene podstrešja, tedaj zaslišim babico, kako jezna izprašuje dekle:

„Kam se je že zopet skrnil, paglavec? Kadar ga nihče ne kliče, je kakor nalašč vedno pod nogami, kadar ga pa potrebuješ, se bo zaril v mrvo in se ne bo oglasil, trmoglav, čeprav bi ga že konji zobali!“

Jasno je, da po takih besedah nisem več mogel dol. Nepokvarjenemu otroku dé krivica najbolj hudo — in jaz naj bi bil trmoglav! Zakaj neki? Zato, ker gledam golobe! Kaj sem komu na poti, če sedim tu v kotu in se skoro dihati ne upam? Sedaj seveda ne morem več dol. Tudi jest ne pojdem in spat tudi ne. Jaz naj bi bil trmast? Ne, sploh ne pojdem dol, dokler ne pridejo pome in me s silo odnesejo . . . Tako sem sklenil svoje premišljevanje in ostal.

Dekla je pretelnila vso hišo, preiskala hlev in klet, obletela dvorišče, obračala prazne sode, odpirala zaboje, ki jih je bilo v drvarnici vse polno, skratka: pregledala vse skrivne brloge, v katere sem se zatekal, kadar so grmeli v hiši — ter o vsem tem zasopla in zbegana poročala babici in slednjič še pristavila, da v vodnjaku čudno šumi voda, da se prav vidi, kakor bi roka molela iz njega, in da je vse mogoče pri takem otroku, kot sem baje jaz.

„Seve,“ se je razjezila babica. „Utonil je! Kaj pa! Predvčerajšnjim je dvakrat zapovrstjo s hruške

padel, pa je še v tretjič plezal nanjo. Čudno, da nisi šla gledat v dimnik, če se ne suši med klobasami, avša!“

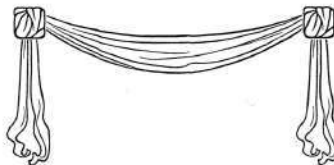
Glasovi so se izgubili v kuhinjo in jaz sem še bolj zakrknil svoje užaljeno srce, zlasti ker nisem padel s hruške predvčerajšnjim, temuč že pred enim tednom in ker sem bil prepričan, da pojde babica vendarle naskrivaj pogledat v vodnjak.

Kakor sem dejal: ves golobnjak se je zopet razživil. Povsod so šumela gnezda, vitke golobice so se hitele pogovarjat z visokimi, pojočimi glasovi, tožile so si materine skrbi, hvalile lepi naraščaj, obrekovale svoje može; sprte sosede so se zmerjale iz bližnjih gnezd, očitale si hinavščino, jezičnost, ničemurnost, svetohlinstvo, podtikale druga drugi skrivne grehe in natolcevale o nezvestobi; dve mladi golobici sta stali ob oknu, sramežljivo pogledovali na sosedno streho, kjer so se solnčili tuji golobje, in si nekaj skrivnostnega šepetali ter se razposajeno smejali, neprestano skrivaje lepo, neumno glavo v mehki pernatih ovratnik. Starejši golobje so okrogli, leni, globokoumni gospodje, ki se ne menijo za prazne ženske čenče in se ukvarjajo s pametnimi rečmi. Neprestano letajo vun in noter, kajti skrbeti družini za vsakdanji kruh je v prvi vrsti njihova dolžnost; če postanejo in se pomenijo, govore tehtne, preišljene besede, z globokim, prepričanim glasom, ki mu je na prvi mah poznati: poštenjak je izpregovoril, izkušen, razumen človek — golob, sem hotel reči — in ne kdorsibodi; nekateri so se na stara leta preveč razpasli, perutnice že težko nosijo tolsto telo, muči jih menda tudi naduha in putika, zakaj domov prihajajo zasopli in utrujeni ter takoj beže k toplemu gnezdu kakor starci v zapeček in komaj utegnejo odgovoriti spotoma znancu na vljudno vprašanje.

Ves golobnjak se je zopet razživil. V tem temnem, vročem podstrešju je žuborel večni vrelec življenja, v mirnih, enakomernih valovih je hitel svojo brez-ciljno pot. Tu se namreč golobje porajajo, tu se ljubijo, tukaj tudi mnogi umirajo. Kakor majhen svet je moj golobnjak. Komaj tri korake od mene je gnezdo, v njem je naključvano jajce in golobica se suče nemirna, nervozno razdražena krog njega; tam so začudene golobje oči prvikrat pogledale v svet. Kmalu, kmalu bo prešnila to mlado golobje telo čudna moč, ki bo napela kite v perotih, perje bo raslo in se našopirilo kot belo cvetje spomladi na

jablani, vrat bo dobil ognjeni lesk kaljenega jekla, rep se bo razvil v zaokroženo, mehko pahljačo in tedaj pride dan, topli solnčni dan, ko bo jata starih in mladih poletela iz golobnjaka na bližnjo streho, se razprostrla po njej, da bo streha kakor cveten travnik, in tedaj se bodo mladi ozrli v širni svet, ozrli se proti jasnemu nebu in toplemu solncu in razširili perutnice, polni začudenja in lene, sladke omame, s katero cpaja solnce golobe in vso zemljo in vsako stvar na njej, tudi človeka; ko so se krila že utrdila in navadila naširoko zajemati gosti zrak, tedaj se zbere vnovič podjetna, vesela jata — vodi jo izurjen golob-plovec, ki se nikdar ne upeha, ker se ne žene po nepotrebem kakor neizkušeni, vihravi mladiči, in se igra z vetrom ter ga vedno premoti — da se napatijo prvikrat daleč po deželi: tako plovejo po zraku (stari se mirno gibljejo in vedno pazijo z enim očesom na mlade, ki uganjajo po poti norčije) preko vasi in slamnatih streh, iz katerih se dviga v jutro kodrast dim, kajti gospodinje kuhajo lačni družini zajtrk, preko polja in travnika in pašnikov, ki jih je nezaupna roka vse skrbno ogradila, da postavi mejo poželjivemu očesu skopega soseda, preko mesta, zastrtega s smrdljivim dimom, preko visokih mestnih hiš, polnih delavnih ljudi, ki se more med seboj s skritimi željami strupenega srca, z očitnimi pogledi zavistnih oči, z besedo in roko tedaj, kadar so močnejši in varni, golobje lete preko široke vode in njihove sence se kopljejo v njej, pa ne prelete poti, kjer je raztrgana vreča razsula mastno pšenico, temuč se spuste na tla, se nazobljejo, odpočijejo in zopet dvignejo proti domu, kajti preko gora veje veter in mladi so nevešči v viharju, lete preko vode in vasi in preko gozda, ki že močno in zamolklo šumi s košatimi krošnjami starih bukev, lete proti vetru, ki jih zanaša sedaj proti nebu, sedaj proti zemlji, lete pred dežjem, ki jih dohiteva, da mladičem plaho vztrepetava boječje srce, beže domov, domov, domov — in ko se prerinejo v golobnjak ter odtavajo k boječim materam v topla gnezda, tedaj razkolje pred golobnjakom ostri blisk debele oblake na dvoje, vlije se ploha, po strehi hobne težke kaplje, v golobnjaku pa pripovedujejo mladiči povest o svojem prvem popotovanju, obilno zasoljeno z domišljijo in neverjetnimi lažmi, dočim golobje šaljivo namigujejo materam, kot bi hoteli reči: „Pusti jih, naj se bahajo, negodniki!“

(Konec.)

Golobje.

Pripovedovanje. Spisal Franc Bregar.

(Konec.)

Tako sem gledal golobov rojstvo, življenje in smrt. Tudi smrt. Kako so umirale mnogih potomcev roditeljice in stari golobje, ohranjavci plemena, zapuščajoč otrokom vse premoženje, ki so ga prejeli od svojih starih: bistro oko, krotkost srca in silno moč perutnic, da z njo kljubujejo viharju. Kako so umirali tudi mladi golobje in mlade golobice — prezgodaj, prezgodaj! — Zadete od hudobne roke ali ostrega orlovega kljuna! — Pa pravite, da nečete o smrti nič slišati? Kakor želite; toda prav vendarle ni, da sitnarite, zlasti sedaj ne, ko mi sili morala v pero! A če se tudi estetika iz obupa obesi, jaz vam povem moralo: Golobje so boljši kot vi in jaz in boljši tudi kot na primer moj ded. Življenje njihovega rodu teče po mirni strugi, vode ne naraščajo in ne poplavljaajo tujih travnikov, temuč tečejo, tečejo, in ne upadajo in ne usihajo, temuč tečejo preko rojstva in preko smrti, in kdaj ste slišali, da je njihov vrelec bušil na dan, kot bi hotel napojiti vso zemljo, in se potem izgubi v tankih curkih med peskom? Kdaj ste slišali, da so iz zgolj gostoljubnosti vabili v hišo vsak dan nove prijatelje, ki so jim kakor drobnozobe, ostrozobe miši razgrizli vse sode v kleti, pokradli zadnjo drobtinico v shrambi, oglodali ves dom do zadnje opeke in s temeljem vred?

Bojim se, da ne boste razumeli morale, a to nazadnje ni tolika nesreča. Toda čudim se, da je ni razumel naš ded, on, ki je poleg bučeče družbe in glasne pesmi najbolj ljubil golobe, ki jih je krmil vsako jutro s tako obilnim zrnjem, da se je babica jezila nad potrato, ki je klel, zmerjal, se sladkal, opominjal, svaril, jim nadeval najlepša imena, se igral z njimi in smejal, kakor z otroki, ko je stal sredi dvorišča, med veselo, razposajeno množico golobov, lesketajočo se in žuborečo v solncu kakor nemirna srebrna gladina jezera. Nam vnukom je pripovedoval neskončne bajke o njih in včasih smo jih gledali po cele ure, ko so se izprehajali in ljubkovali na strehi, ded pa nam je znal prelepo razložiti vsako njihovo besedo in vsako kretnjo. Končaval pa se je pogovor navadno nekako tako-le:

„In kaj sedaj pravi tisti, ki stoji prav na koncu strehe?“ smo vprašali.

„Kateri? Tisti, ki je ravnokar odletel v golobjak? Ta nič ne pravi.“

„Ne, glejte, oni sivec, ki stoji prav na koncu strehe in nekaj pripoveduje sem dol!“

„Bog ve, katerega misliš. Tistega rdečega, ki vtika glavo pod peroti? Ta je tih,“ se je delal ded nevednega.

„Ah ne, ne! Glejte, sedaj je odletel na drugo stran! Kaj pravi?“

„A tako! Tega meniš? Prav, prav.“

„Ampak, kaj je rekel?“

„Ali nisi sam slišal? Vidiš, ravnokar je rekel, da ti ni treba vsega vedeti.“

„Saj ni res! Tega že ni rekel,“ smo se ujezili, nasmejali in razšli.

Močno je ljubil naš ded golobe, in ko je prišel tisti . . . ko je prišla tista nesreča . . . Res, čudno se je zgodilo takrat! Nekega dne popoldne so se nenkrat zaprla vrata dedove trgovine, na njih se je prikazal pečat . . . ta pečat, ki žge, kakor bi gorel na čelu . . . in potem je zaropotal pred lepo hišo boben . . . ki si ga ni mogel bolj sirovega instrumenta izmisliti divjak v človeku . . . in nato so začeli trgati njive, kos za kosom, kakor staro, preperelo platno, vse obširno posestvo, ki so ga v drobtinah zbirali praočetje, in ded se je znašel na cesti, kakor bi vrgel ribo na suho. On, ki bi bil nekdanj z vinom iz svoje kleti lahko upijanil ves trg, se je preselil k nam, ki sami nismo metali skorij v pomije, pobit kot ozmerjan berač, in je ves tisti večer prejekal — kadar se spomnim na one solze, in na ono staro, sklonjeno telo, mi zagomezi po hrbtu — v kotu kakor cmerava baba. Starost, ki jo je s šalo odganjal več let, je prišla čez noč nadenj. Ohromel mu je togi korak, ohromel spomin, ohromel dovtip, ki smo se ga sedaj bali, ker je bil oster kot britev, grenak kot pelin. Dedovo hišo je bil kupil naš župan — o njem so pripovedovali, da je kot vojak v okupaciji na skrivnostni način silno obogatel, a vedelo se je le to, da je premožen — in jo je naglo prezidal v lepo gostilno; od onega časa ni naš ded več stopil mimo nje. Če ga je znanec iz dobrih let pozdravil na cesti, se je jezil nad hinavščino in licemerstvom; če ga je hoté prezrl, se je tri dni grizel zaradi nehvaležnosti in nezvestobe.

Menim, da ga je še najbolj bolelo srce za golobjakom. Doma smo sicer imeli pod vegasto streho tri pare sestradanih golobov, toda ded je bil navajen

golobje vojske, ki jim ni štel zrn na perišče. Tako je stopil neko dopoldne župan v našo hišo in vprašal deda, ki je sedel z očali pri stari knjigi, s čimer se je zadnji čas rad ukvarjal, dasi očitno ni ničesar razumel, ker je od strani do strani vse sprofi pozabljal:

„Ali je res, da ste stikali danes navsezgodaj na mojem podstrešju?“

Ded je odložil očala in nemiren vstal.

„Kaj hočete s tem reči?“

„Ne, jaz Vas samo vprašam, če je res, da ste stikali danes navsezgodaj na mojem podstrešju?“

„Tristo razcapanih zlodjev! Človek, kam meriš?“

„Hlapec Vas je videl, da ste lezli po lestvi iz golobnjaka, ko je v hiši vse spalo.“

„Župan, jaz Vas zadavim, Vas in Vašega hlapca. Kaj, kaj hočete?“

„Samo to mi še prej povejte, ali ste bili danes pri meni, in potem bomo videli, kdo koga zadavi. Ali ste bili?“

„Da, bil sem,“ je ded vztrepetal in udaril ob mizo, „in raditega se ne bojim Vas, ne Vašega županstva.“

„Moje županstvo ni Vam nič mar. Povejte mi, kaj ste delali v mojem golobnjaku!“

„Ali hočeš, kanalja, s tem reči, da sem kradel?“ je zakričal ded in se je tresel po vsem životu. „Ti — ti —, ki si bil nešteto krat pijan od mojega vina...“

„Čujte, mož, ne zmerjajte!“ se je vznemiril sedaj tudi župan in je zardel. „Če bi bil vedel, čigavo vino pijem...“

„Uh, da bi te — ti — ti —“ tu mu je ded dal zelo nedostojen priimek in se je ozrl po palici.

Manjši otroci so zajokali in preplašeni strmeli v prebledelega deda, oče in mati sta ga prijela in mirila, župan pa se je obrnil proti vratom, a preden je odšel, je še rekel:

„Te reči ne bom gnal naprej, ker mi je več do Vašega dobrega imena, kot Vam. Tudi mi je nazadnje vseeno, kaj ste delali v mojem golobnjaku, ker imam od te golobje zalege samo škodo. Ampak to Vam povem: da ste poneumnem prišli na beraško palico, sem vedel, da se pa plazite ponoči po tujih podstrešjih, tega nisem vedel.“

Tedaj je ded pograbil knjigo z očali vred in jo vrgel za njim, toda vrata so se ta hip zaprla, knjiga je zafrfotala po tleh in očala so se razbila.

Ded je divjal. Tolkel se je po visokem, golem čelu, stiskal pesti, klel in razgrajal.

„Jaz, da bi ne smel iti pogledat svojih golobov! Kdo pa je on, da mi bo prepovedal, kdo? Skrbel naj bi rajši zanje, da bi mu jih ne davili mački in kradli otročaji...“

Od tistega dneva je polzela iz njega moč, kakor polzi obrezana trta. Mračen, temen, zmeden je vedno računal v velikih številkah. Včasih je sredi med kosilom vzkliknil:

„Tristotisoč!“

Mi smo se žalostni pogledali in obmolknili. Še zvečer, kadar je spravljal podrtino svojega orjaškega telesa v posteljo in polglasno molil, se mu je molitev nenadoma zamedla:

„Češčena Marija, milosti polna... petstoštirideset-tisoč goldinarjev... sveta Marija...“

Bog ve, kaj se mu je bledlo v stari, trudni glavi... Preden je preteklo pol leta, smo ga našli ob zgodnji jutranji uri na dvorišču, le napol oblečenega, ležečega na hrbtu, izleknjenega v vsej dolžini. Okrog njega so pobirali štirje golobje suhe krušne drobtine, ki si jih je bil nemara prihranil od večerje, in jutranja svetloba, napol še zarja, napol že solnce, je mirno razsvetljevala to dolgo telo, lepi, ostro začrtani obraz, visoko čelo in rjave, koščene prsi, ki so se odgrinjale izza odpete siromašne srajce.

* * *

Pa pustimo te stare spomine! Nič ni koristi od njih. Človek si samo s sladko krutostjo reže lastno srce na kose. Tudi vas vidim, prijatelji moji, ki žalostni odmajujete z glavami in pravite: Tehnika, dragi, tehnika! O profesorju si začel govoriti, povedati si nam hotel njegovo povest, in sedaj... Bog vedi, kaj sedaj pripoveduješ. Reda se uči, fant, in logike!

Priznavam; vse priznavam. Pozabljen sem, kritik se me usmili, skoro tako, kakor tisti Jeromeov junak, ki je bil iz zgolj pozabljivosti zaročen na treh krajih obenem. A izkušal bom v naglici popraviti in ne bom tratil časa ne vam, ne sebi; in se ne bom obotavljal z izgovori, ko kliče dolžnost.

* * *

Nekako teden pozneje, ko sem vdrl v profesorjevo vilo, smo sedeli po kosilu v hladni obednici. Razen profesorja, njegove gospe in mene je bil že dva dni v hiši tudi profesorjev kolega Naglič, miren človek, postrežljiv do nadležnosti, vesel in izgovoren, brez velikih ciljev — skratka: človek, ki je v lenih počitniških dneh povsod dobro došel.

Mi trije smo sedeli pri črni kavi, gospa pa je bila pobrala z mize drobtine, jih vrgla skozi okno in naenkrat zaklicala na dvorišče:

„No, mir, otroka! Kaj se bosta prepirala!“

Mi smo se ozrli, in profesor je vprašal:

„Kdo pa je?“

„Ah, Tristan in Isolda: Tristan se zopet nekaj jezi,“ je odgovorila gospa z lahnim nasmehom.

„Kdo?“ sem vprašal začuden.

„Tristan in Isolda vendar!“ se je zasmejala gospa, očitvidno vesela mojega začudenja.

Jaz sem vpraševaje pogledal profesorja, Naglič pa je mislil, da gre za bistroumen dovtip, ki ga ni mogel razumeti, in je pohitel s svojim uslužnim „He-he-he! Tristan in Isolda! He-he-he!“

Stopili smo k oknu in zagledali na dvorišču goloba in golobico, ki sta — sedaj že v slogi — molče pobirala drobtine po fleh. Bil je res krasen, nenavaden par. On širok, resen, dostojanstven in tako sijajen, da že skoro ni več bilo stanu primerno; ona vitka, gibčna in kar je bilo na prvi pogled spoznati, precej lehkomišeln. Posebno lep je bil na obeh širok pernat ovratnik, v katerem se je drobna glava skoro izgubljala. Te vrste golobje nehote spominjajo na stare slike Marije Stuart.

„Ali sta to Tristan in Isolda?“ sva vprašala z Nagličem skoro hkrati.

„I — seveda!“ je dejala gospa, kot bi se to razumelo samo po sebi. „In kaj se Vam zdi na njiju najbolj zanimivo?“

„Mene zanima vprašanje, ali bo Isolda popoldne zahtevala ločitev zakona, ker ji Tristan ne dela med kosilom komplimentov,“ sem se jaz nerodno pregrešil zoper vljudno družabno miroljubnost, kakor vedno, kadar v svojo nesrečo poizkušam biti dovtipen.

Toda Naglič je hitro poudaril zanimivo dejstvo, da „opaža tudi na Tristanu in Isoldi, kako je že narava sama dala vsem ženskam neke posebne... (beseda mu ni hotela hitro na jezik)... posebne splošne lastnosti, ki jih moški nimajo, da jih je obdala z nekim prav posebnim čarom, z neko... kako bi najbolje rekel?... z nekim idealnim leskom kraljujoče slabosti... da, kraljujoče slabosti, to je beseda!“ — S tem spretnim poklonom je popravil mojo neumnost, za kar mu tukaj izražam najodkritosrčnejšo zahvalo.

„Ne previsoko, ne previsoko! Hotela sem Vas opozoriti samo na to, da ima Tristan desno oko rdečkasto... pogledjte, sedaj se je ozrl gor!... in levo temnorjavo.“

Mi smo bili malo razočarani, profesor pa je zamahnil z roko in rekel:

„To nas moške nič ne briga. Zanimalo pa bo vaju morebiti, da sta Tristan in Isolda kriva moje sedanje nesreče.“

„Kake nesreče neki, he-he-he?“ je vprašal Naglič.

„Moje ženitve, sevé,“ je odgovoril profesor resno.

Naglič in jaz sva se zasmejala, gospa pa je hinavsko pogledala v strop in deklamirala:

„Nehvaležnost je plačilo sveta... Toda radovedna sem vendar, kako to misli gospod profesor.“

„Tebi je ta povest po večini že znana, ampak gostom jo vendarle lahko povem. Dajte, sedite! Ali bomo dobili še eno kavo? No, prav.“

Mi smo zopet sedli, gospa je spustila rulete in profesor je začel:

SV. JANEZ NEPOMUČAN FR. ROBBA
(Cerkev sv. Florjana v Ljubljani)

„Ko sem pred poltretjim letom končal izpite, so mi živci omagali, kakor počene strune. V šoli je bilo vse narobe. Nikdar nisem bil tako vnet kakor tisti profesor, o kateremu pripoveduje Gogol, da je iz zgolj navdušenja za zgodovino lomil stole med predavanjem; toda takrat so mi odpovedale vse moči.“

Govoril sem, in nisem vedel kaj, izpraševal sem in sproti pozabljal, o čem, in učenci so se mi v obraz smejali. Trudil sem se zbrati razbite misli, a komaj sem menil, da držim nit v rokah, se mi je izmuznila, in bati sem se jel, da znorim. Tedaj pa sem si rekel lepega dne: Ne, znorel ne bom, temuč pojdem in se oženim!“

„A-a-a! S tem nas boš dolgočasil!“ ga je prekinila gospa.

„Da. Toda stvar je bila težavna. Vidite, prav tukaj, v tej vili se mi je bilo ujelo srce, kakor vitorogi oven med trnje . . .“

„O, prosim! Izbirajte primere, gospod profesor!“ je zahtevala gospa, Naglič pa se je zasmel z veselim: He-he-he!

„Dobro, bom izbiral. Torej ravno tukaj se mi je bilo ujelo srce, kakor mesečina med liste razcvele vrtnice, in bojim se, da je ravno zato trpela metodika v šoli. A stvar je bila težavna, kakor sem dejal. O meni je bilo splošno znano, da sem silno boječ in neroden človek, tukaj okoli Turjaške Rozamunde pa se je sukalo nebroj baronov. Kako je že rečeno? Troje iz dežele laške, troje iz dežele nemške, in jaz res nisem čutil v sebi Ostrovhrarjevega poklica. Toda tedaj sem sklenil, da se je bolje blamirati kot še eno leto se ukvarjati s sentimentalnostmi. Pozneje se je izkazalo, da sem pravilno sklepal in niti blamirati se mi ni bilo treba, ker je tudi Turjaška Rozamunda slonela in sanjala ponoči ob oknu in mislila na Ostrovhrarja.“

„Seveda!“ je gospa mimogrede protestirala.

„Pa ne, kakor želiš. — Važno je le to, da sem se nekega popoldne napravil, sedel na vlak in se odpeljal na Dolenjsko. A komaj se je vlak premaknil, sem se že pokesal, da nisem prej skočil iz njega. Prijatelja, ta pot je bila strašna! Sedeti nisem mogel, stati ne, gledati ne, mežati ne, in vse misli so se mi trgale čez polovico. Hotel sem biti miren in malomaren, gledal sem žito in krompir na poljih in se silil misliti o tem. Glej, žito že zeleni — sem si šepetal — žito že zeleni; da, žito zeleni — sem ponovil glasneje in s poudarkom — in tam so naši hribi, nad njimi so beli oblaki; vrag naj me vzame, če vem, kako me bodo tam sprejeli; žito že zeleni in tam so beli oblaki; na prvi postaji izstopim; kaj sem že hotel misliti? da, tam je žito in hribi in tam so tudi beli oblaki, saj jih vidim čisto natanko; ne, pojdem, in če me potem precej zemlja pogoltne!

Ne smejite se mi in vpoštevajte, da je to bilo precej po izpitih. Ko sem izstopil na postaji, sem zavidal konduktarje, ki so smeli naprej . . .“

„Pa to vendar ni bilo vse zaradi mene?“ se je hudobno začudila gospa.

„Čisto naravno, gospa,“ je razlagal Naglič.

Profesor je hotel hitro dobiti bistrumnega odgovora, a ko ni našel besede, je samo velikodušno vzdihnil:

„Odpuščam ti hudobijo, Rozamunda. — O čem sem se menil tisto popoldne z očetom in materjo, ne vem, in ravno tako ne, kaj sem pripovedoval gospodični, ko sva ostala v ravno tej obednici sama.“

„Nič nisi pripovedoval, kakor nikoli ne!“

„Da, Ostrovhrar se je zbal, bitka je bila izgubljena, preden se je pričela. Človek, ki se je na vrvi že zadušil, bi lažje spravil besedo iz sebe kot jaz takrat. Kadil sem cigarete, preklinjal zvezdo, pod katero sem bil rojen, pri tem stikal po najskrivnejših kotih glave za kako razumno mislijo in za besedo, ki bi ne govorila ne preveč, ne premalo, a vse je bilo ali bedasto, ali smešno. Najbolj me je jezilo, da sem pri tem opazal čisto neznatne malenkosti in premišljeval o stvareh, ki so bile popolnoma brez pomena. Tako sem tedaj videl, da so rože v vazi na kredenci že ucvele, in sem premišljeval, koliko so stare, prešteval sem bele pike ob robu modrega Rozamundinega predpasnika, izkušal sem v mislih potegniti skozi sobo diagonalo in se silno jezil, ko mi je bil stol na poti. Obupal sem že bil nad vsem in sklenil naglo vstati ter oditi na kolodvor — in tedaj sta mi prihitela na pomoč Tristan in Isolda.“

Profesor je prenehal in srebnil malo kave; nato je nadaljeval:

„Mimo okna so naenkrat zafrfotale silne, obupno hiteče perutnice, in ptič je švignil mimo, urno kot senca. Rozamunda je stopila k oknu in jaz za njo. Na dvorišču je Tristan — tedaj ni še imel tega imena in tudi Isolda sva šele pozneje krstila — na dvorišču je letal Tristan v sedaj večjih, sedaj manjših, nepravilnih krogih tako naglo, kakor bi ga nosil vihar ali obračal vrtnec. Ne, to ni bil več golob! Ta našopirjena, blazna pošast — kje je tu slavna golobja krotkost?

— Kaj pa je vendar temu golobu? sem vprašal Rozamundo.

— Ljubosumen je; glejte, tam spodaj je golobica!

Ozrl sem se na dvorišče in zagledal Isoldo. Tedaj je bila še lepša, kot je sedaj, in pred njo je stal mlad golob, popolnoma bel, le tuintam čisto malo rdečkast, kakor bi se bil kdaj pri zgodnjem jutranjem izletu s perutnicami doteknil zarje. Stal je pred Isoldo, kavalir, se priklanjal venomer in govoril brez konca in kraja, Tristan pa je letal v vedno ožjih krogih nad njima.

Ne morem vam povedati, ker tudi sam ne razumem, zakaj so me ti golobje tako razburili. Toda to vem, da se mi je roka tresla, ko sem prižigal cigareto. Z nerazumljivim zanimanjem sem čakal, kako se bo končal ta golobji dogodek na dvorišču.

Pogledal sem Rozamundo. Ona je bila naslonila komolec na okno in podprla glavo ter porednoveselo zrla na dvorišče. Bila je čisto blizu mene in jaz sem natančno razločeval vsak las v njeni frizuri, drobne, plave žilice na napetem zapestju, mehki puh na njenem vratu. Zavrtelo se mi je v glavi, in če golobje ne odprhnejo z dvorišča, je bila neumnost neizogibna.

Toda oni niso odprhnili. Tristan se je naenkrat spustil na tla, komaj tri korake od zamišljenega para. Meni je utripalo srce, kot da mi gre za življenje. Tristan je najprej krožil krog njiju, globoko gruleč, z naglimi, nepremišljenimi kretnjami, kakor človek, ki besen ne ve, kaj dela. Isolda ga je včasih pogledala, napol drzno, napol boječe, a genila se ni. Tedaj se je Tristan hipoma odločil: razkrilil je široko perutnice, odprl kljun, zakričal, ne zagrulil, in planil kot blisk v sredo ter udaril na levo in desno. Isolda se je pognala proti strehi, Tristan za njo, ji prerezal pot in jo prignal naravnost domov v golobnjak, se postavil pred vrata in jezno godrnjaje meril belega goloba, ki se je hrepeneče oziral raz strehe.

Ko sem videl ta dogodek in Tristana, kako stoji možko na golobnjaku — ki je bil ravno tisto pomlad belo in svetlo pobarvan — in se ogleduje, kot bi hotel reči: Mi smo hiše gospodar, mi doma varih — tedaj sem začutil nenavaden pogum, stisnil sem zobe in ... jaz ne vem kaj ... menda sem se zgrudil na kolena.“

„Lahko bi se bil, pa se nisi,“ se je hotela prepirati gospa, toda v gubah ob ustih se ji je vendar skrivaj otroškovesel nasmeh.

„Izborno! Bog živi Tristana in Isoldo!“ je zaploskal Naglič, ki je čutil, da je treba nekaj reči.

„Tako sem postal gospodar te vile in v par letih prevzamem posestvo v lastno skrb. Pomislite: posestvo brez bremen! Pač; tudi težko breme so mi naprtili, ko so mi dali Rozamundo. Toda to bom z božjo pomočjo nosil in lepo vas prosim, bodite odkritosrčni in odgovorite: kje je roža brez trnja?“

„Narobe, prijatelj, narobe! Kje je trnje brez rože?“ je dejal Naglič, in ko ga je gospa zato hvaležno pogledala, se je nasmejal s tako srečnim, vsepozablajočim smehom, da bi ga človek po spovedi zavidal. Kakor kraguljčki so zacingljali po sobi drobni:

„He-he-he—!“

„No, bodi z rožami kakorkoli!“ je odgovoril dostojanstveno profesor. „Glavno je, da me je Tristan poučil: Trdno zaprem za Rozamundo gajbico, njej pa bodi skrb kako bo najkratkočasneje prežrgolela svojo sužnost.“

„Žvrgolela že ne bom!“ se je izkušala gospa postavljati s kaprico.

„Popolnoma prav, popolnoma prav! Našemu kolegu Barlicu,“ je hitel Naglič s čudno logiko človeka, ki komaj čaka, da pove dolgo, pripravljeno novico, „je njegova gospa soproga prižvrgolela škandal — he-he! — res, nenavaden škandal. Ravno preden sem šel iz Ljubljane, pridirja k meni ves razburjen — midva sva si zelo intimna — in pravi: Ti, pravi ...“

Profesor je jezno porinil od sebe skodelico, da je žlička padla po tleh, in obupno pogledal proti stropu; gospa je naglo vstala:

„Lepo Vas prosim, gospod Naglič! Čemu? Čemu? Pustimo te stare reči!“ je dejala nenavadno živahna.

Res, čutiti je bilo, da je iz Nagličevih besed zasmrdelo po mestu; čisto tuj zrak je bil planil v sobo.

Naglič je debelo pogledal in je bil malo zmeden; nato se je bliskoma domislil in se je zadovoljno nasmehljajal:

„Čakaj, prijatelj! O, prosim, gospa! Niste me razumeli! Ne mislim lanskega dogodka pri Barlicu, ne, ta stvar je popolnoma nova! Saj pravim — ravno preden sem šel —“

„Ne, ne! Sploh nečemo slišati o škandalih, ne novih, ne starih. Nič več o tem!“

„Jaz nisem mislil ...“ je zardeval Naglič, „jaz sem le hotel ... ker Vas morda zanima ...“

„Gospodje, prosim, vzemite slamnike,“ je pove-ljevala gospa, „trnki so že pripravljene. Obljubila sem vam za jutri postrvi, pa si jih morate ujeti. — Saj ni to Vaš slamnik, gospod Naglič!“

„Saj res! Oprostite, nekoliko sem kratkoviden, ker res ne vem, kako ... Da! Pojdimo!“

Zunaj je žarel popoldan. Ozračje je migljalo močne svetlobe, njive so ležale vdanoopojne na solncu; iskra, bi človek mislil, in svetovje mora zgoreti v hipu. Profesora se je bila zopet polotila razposajena veselost, in preden smo zavili v dolino k potoku, je obstal, nastavlil obe široki dlani na usta in zakričal:

„Jaz — sem — hišni — posestnik!“

Gospa ga je pogledala in bušila v krčevit smeh. Iz daljave se je oglasil v odgovor zategnjen vrisk — nemara je bil mlad kosec — in je naglo odskočil od prvega hriba ter potem zložno legel za zadnjo goro. Tudi profesor se je ozrl na gospo in se gromovito zasmeljal, kakor bi se mu pljuča trgala, Naglič pa je razširil roke in dejal z žalostnim obrazom:

„Kaj mu je? Jaz ne vem ... navaditi se je treba tukaj ... tega golobjega ozračja, da človek razume. Prej bi se bil kmalu blamiral ... če se že nisem namreč ... Jaz ne razumem ... ampak kriv nisem.“

Potem smo šli k potoku.

